

הברקזים חייב להמשיך

השופט אהרן ברק חולל את המהפכה הנחוצה ביותר לחברה ישראלית. הוא חושש, ובצדק, שמינוי פרופ' רות גביון לעליון יפגע במהפכה שחולל

כמטוטלת, ולא ירחק היום ובית המשפט יחזור אל המסגרת הישנה של כללים קלאסיים נוקשים. שנה לפני פרישתו, חושש הפרופסור ברק כי הגלגל קרוב להתהפך, וה"הכל שפיט" ו"זכות העמידה" יגמסו בפסיקות שייקבעו אחרי לכתו. המאבק שהוא מנהל עתה נגד בחירת הפרופסור רות גביון לבית המשפט העליון, הנתמכת בציפי לבני, הוא קרב מאסף להאריך את חייה המשפטיים של האסכולה הקרויה על שמו. שכן גביון נתנה ביטוי נרחב ומנומק לדעתה, כי ברק הרחיק לכת ב"הכל שפיט".

המאבק אינו מתנהל על מניעת בחירתה של משפטנית בשיעור קומה כפי שגם מתנגדיה – וברק בהם – מאשרים בפה מלא. נראה לי כי אילו היו לברק עוד כמה שנים בראש בית המשפט העליון היה מסיר את התנגדותו. הוא שולל את גביון דווקא מפני שהוא פורש, ודווקא מפני שהוא מכיר ומוקיר את יכולתה, ודווקא מפני שהוא חושש כי בהיעדרו תיהפך למניחגת בית המשפט, שינהה אחרי תפיסותיה, וכך תקעקע את בניינו.

סוד שמור הוא, שגרעין גדול של שופטי בית המשפט העליון תומכים ב"זכות העמידה" וב"הכל שפיט" כי ברק שם, אבל בעומק ליבם הם נוטים דווקא לצד האסכולה היריבה. יצחק זמיר ותאודור אורפרשו, ודורית בייניש תהיה במיעוט גם אם תופקד הנשיאות בידה. ההתנגדות של ברק לגביון היא בעצם אמירה ביקורתית מרומזת על חלק ניכר מהשופטים המכהנים עתה.

כל עוד לא ירדה רמת השחיתות השלטונית לרמה שנהגה לאחר תום כהונתם של מאיר שמגר, ברק וזמיר כיועצים משפטיים; כל עוד המפקד בעבודה והתנהלות במרכז הליכוד והחול שניכרה בגניבה והתפוררות המשטרה הם ההווה המרכזית של החיים הציבוריים – אסכולת ברק היא הנחוצה למדינה הנאבקת בשיניים על טוהר המידות.

אך גם קולה של האסכולה המתחרה, הלגיטימית, צריך להישמע במלוא יכולתו, ואם תימנע עתה בחירת גביון הראויה, יגיעו לעליון בעלי דעות דומות שאינם ראויים. על אסכולת ברק אפשר להגן במאמץ יתר אינטלקטואלי ומקצועי של השופטים המצדדים בה, לא בחסימת הדלת בפני הרעה היריבה.

שיא בית המשפט העליון, אהרן ברק, הוא נכס על במערך הישראלי בזירה הבינלאומית ומבית. למי ששכח, מוצע לעיין בהכרעתו מאירת העיניים בעניין גדר ההפרדה באלפי-מנשה. היא תמהיל של תבונה ודאגה לביטחון הלאומי ולנאורותה של החברה הישראלית. ראוי לייחד לברק היפוך של אמירה עברית קלסית, שבשיעור קומתו הוא מטיל אור ארוך על ישראל.

שנותיו כיועץ המשפטי לממשלה וכשופט קיבעו נורמות ראויות, שפתחו צוהר לפעילותם של גופים כתנועה לאיכות השלטון, הנחוצה למאבק בשחיתות השלטונית.

הוא לא היה ראשון ולא יחיד. קדמו לו שופטים נשואי פנים, אבל המונחים "הכל שפיט" ו"זכות העמידה", שפתחו בהרחבה את שערי הצדק בפני המקופחים, כרוכים בשמו. אך הוא יפרוש בעוד שנה. "מה צופן העתיד לבית המשפט העליון שלנו?" שאל ברק, והשיב לעצמו בספרו "שופט בחברה דמוקרטית": "השינויים החברתיים הולכים ונעשים אגרסיביים יותר ויותר... בעתיד הזמנים יתקצרו עוד יותר... החברה תהיה זקוקה לבתי המשפט יותר מיד כדי לגשר על הפערים הנוצרים בין משפט לחיים". במילים המוכנות לכל נפש: יותר סבירות ושיקול דעת של השופט, ופחות היצמדות לכללים ולדינים נוקשים.

בכל רמ"ח וס"ה אני מצדד באסכולת ברק. בוודאי לעת הזאת, לדור הזה, כשהשחיתות חוגגת בכל פה מחוות שקמים עד מרכז הליכוד, משוד הג'ובים הממשלתיים עד למפקד במפלגת העבודה. בהתייציבי מאחורי תפיסה זו אין לי אלא לזכור, שככל דבר ראוי, היא נושאת בשוליה גם נוקים. כמו האנטיבייטיקה מצילת מאות המיליונים, שנשאה בחובה גם את התחסנות החיידקים, וכגדר ההפרדה מצילת החיים, שמרבה מרון בין ישראלים לפלשתינים.

על מגמה זו מערערים פוליטיקאים, שהחקירות ופסקי הדין מגבילים את חופש התנועה שלהם בשדות אסורים, ומשפטנים ישרי דרך, הסבורים כי על שופטי העליון לצמצם את מעורבותם בהכרעות ציבוריות, שאין למערכת החוק כלים לנהלן. ברק מודע לכך, שלא לעולם חוסן. דמוקרטיה נעה